

41

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI 1. CİLT

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

41.
KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI
1. CİLT

17-21 HAZİRAN 2019
DİYARBAKIR

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3654/1
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 187/1

YAYINA HAZIRLAYAN
Dr. Adil ZME

17-21 Haziran 2019 tarihlerinde gerçekleştirilen 41. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, Diyarbakır Dicle niversitesi'nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Kapak ve Uygulama
Başak Kitap

e-ISSN:2667-8845

Kapak Fotoğrafı : Prof. Dr. Vecihi ÖZKAYA
Krtik Tepe Kültürü
Uygarlığın İlk Yetkin Deneyimi

Not : Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Adil zme tarafından denetlenmiştir.
Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

Ankara 2019

**41. ULUSLARARASI KAZI, ARAŞTIRMA VE ARKEOMETRİ
SEMPOZYUMU BİLİM KURULU**

**SCIENTIFIC COMMITTEE OF 41TH INTERNATIONAL SYMPOSIUM
OF EXCAVATIONS, SURVEYS AND ARCHAEOOMETRY**

Prof. Dr. Vecihi ÖZKAYA	Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Celal ŐİMŐEK	Laodikeia Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Douglas BAIRD	Boncuklu Höyük Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Havva İŐKAN İŐIK	Patara Kazı BaŐkanı
Doç. Dr. Annalisa POLOSA	Elaiussa Sebaste Kazısı BaŐkanı
Prof. Dr. Mehmet ÖNAL	Harran Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Nicholas D. CAHILL	Sardis Kazı BaŐkanı
Doç. Dr. İrfan YILDIZ	İçkale Artuklu Sarayı Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Engelbert WINTER	Doliche Kazı BaŐkanı
Doç. Dr. Erhan ÖZTEPE	Alexandria Troas Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Marcella FRANGIPANE	Aslantepe Kazı BaŐkanı
Doç. Dr. Aytaç COŞKUN	Zerzevan Kalesi Kazı BaŐkanı

ULUSLARARASI KAZI, ARAŞTIRMA VE ARKEOMETRİ SEMPOZYUMU YAYIN KURALLARI

Göndereceğiniz bildiri metnlerinin aŐağıda belirtilen kurallara uygun olarak gönderilmesi, kitabın zamanında basımı ve kaliteli bir yayını hazırlanması açısından önem taşımaktadır. Bildirilerin yazımında kitaptaki sayfa düzeni esas alınarak;

- * Yazıların A4 kağıda, üstten 5.5 cm. alttan 5 cm. soldan 4.5 cm. sağdan 3 cm. lik bir boşluk bırakılarak, 10 punto ile, bir satır aralığı olacak şekilde, Times New Roman fontu ile en fazla 10 sayfa yazılmalı,
- * Başlık 14 punto, büyük harf ve bold olacak şekilde yazılmalı,
- * Bildiri sahiplerinin isimleri başlığın altında, sağ üstte yer almalı, alt alta sıralanmalı ve unvan kullanılmamalı,
- * Metinde ana başlıklar büyük harflerle ve italik, alt başlıklar, baş harfleri büyük ve italik olarak yazılmalı,
- * Metin içinde geçen yabancı sözcük ve terimler, örneğın "in-situ" italik olarak yazılmalı,
- * Metin içinde Milattan Önce gibi çok alışıl gelmiş kısaltmalar dışında kısaltma kullanılmamalı, Milattan Önce ve sonra kısaltması: M.Ö., M.S. Erken Tunç Çağı: ETÇ olarak kullanılmalıdır.
- * Bölge adlarının ilk harfleri, aynı şekilde yer, coğrafya ve kurum adlarının ilk harfleri büyük yazılmalıdır. Örneğın: Doğıu Anadolu, Yakın Doğıu, Avrupa, Akdeniz Bölgesi, Dicle Nehri, Ankara Üniversitesi, Türk Tarih Kurumu gibi.
- * Ölçü ve ağırlıklar m. cm. mm. lt. gr. şeklinde yazılmalı,
- * Dipnotlar metnin altında ve metin içinde numaraları belirtilerek, 8 puntoda yazılmalı,
- * Dipnot ve kaynakçada (bibliyografya) kitap ve dergi isimleri italik yazılmalı,
- * Harita, çizim ve resimler 15 adetten fazla olmamalı, fotoğraflar JPG veya TIFF olarak gönderilmeli, gönderilen resimlerin çözünürlüğünün en az 300 pixel/inch olmalı,
- * Çizimlere (Çizim: 1), resimlere (Resim: 1), haritalara (Harita: 1) olarak alt yazı yazılmalı ve kesinlikle levha sistemi kullanılmamalı,
- * Yayını için telif anlaşması gerektiren Googleearth gibi görseller kullanılmamalı,
- * Bildirilere, ilk sayfanın altında, dipnotlardan önce bütün yazarların mutlaka isim, unvan, e-mail ve yazışma adresi yazılmalıdır.

Yayınlanacak bildiri sayısının artması, kitapların zamanında basımını güçleştirdiğinden, bildirilerinizin sempozyum sırasında teslim edilmesi ya da en geç 1 Ağustos tarihine kadar, yayinlar@ktb.gov.tr e-mail adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Yayın kurallarına uymayan ve geç gönderilen bildirimler kesinlikle yayınlanmayacaktır.

PUBLICATION INSTRUCTIONS

The papers presented in the International Symposium of Excavations, Surveys and Archaeometry will be published as before.

In order to complete a high-quality print in time, we kindly request you to send the paper texts in the format specified below:

1. Texts should be written in 10 pages on A4 paper, with Times New Roman and 10 type size within a space of 13.5x19 cm. Line spacing should be 10 points.
2. Heading should be written in bold with 14 typesize and with 14 points of line space. Main headings should be written with capitals, sub-headings with lower letters. Both types of headings should be written in italics.
3. Footnotes should be placed at the bottom of the pages, with their numbers indicated in the text. Footnote texts should be written with 8 type size and line space of 8 points.
4. Book and periodical titles in the footnotes and bibliography should be written in italics.
5. Total number of drawings and photos should not exceed 15. Photos should be either in JPG or TIFF format with at least 300 dpi solution and sent in a separate file.
6. Captions should be added to drawings (Drawing: .....), photos (Photo: .....) and maps (Map: .....). Plate system should not be used.
7. Authors must indicate their names, titles and contact information in their papers.
8. Digital text of the paper should be added to the print-out and both texts should be identical. Otherwise the digital version will be considered default.

As sudden accumulation of papers makes it difficult to complete printing in time, papers should either be submitted during the symposium or sent to yayinlar@ktb.gov.tr until the 1st of August.

The papers that fail to comply with those instructions or that are sent after the deadline will not be published on no account.

İÇİNDEKİLER

Abdulkadir ÖZDEMİR, Ziya KILINÇ, Yusuf AĞTAŞ Aşağı Kaleköy Barajı Projesi / Murat Tepe 2018 Yılı Kurtarma Kazısı.....	1
Abuzer KIZIL, Taylan DOĞAN Euromos Kazısı 2018 Yılı Çalışmaları.....	15
Adnan DİLER, Bekir ÖZER, Şahin GÜMÜŞ, Gözde ADIGÜZEL, Sevilay Zeynep YILDIZ Pedasa 2018	35
Ahmet Cem ERKMAN, Şakir Önder ÖZKURT Kurutlu Kazısı 2018.....	61
Ahmet ÇAYCI, Zekeriya ŞİMŞİR Gevale Kalesi 2018 Yılı Kazı Çalışmaları.....	67
Akın ERSOY Smyrna/İzmir, 2018	79
Ali BAŞ, Remzi DURAN, Şükrü DURSUN, Necla DURSUN, Rasim BAĞIRLI 2018 Yılı Keykubadiye Sarayı Kazısı	95
Ali BORAN, Razan AYKAÇ, Halil SÖZLÜ Silifke Kalesi 2018 Yılı Kazı Çalışmaları.....	113
Ali Yalçın TAVUKÇU, Akın TEMÜR, Zerrin AYDIN TAVUKÇU, Nisa YILMAZ ERKOVAN, Mesut CEYLAN, Sinem COŞKUN, Kasım EKER, Ayşe AVLI Alabanda 2018	135
Yalçın KAMIŞ, Aliye ÖZTAN 2018 Yılı Acemhöyük Kazıları.....	147
Anacleto D'AGOSTINO, Valentina ORSI Preliminary Report On The 2018 Excavation Season At Uşaklı Höyük (Yozgat)	161
Annalisa POLOSA Elaiussa Sebaste 2018.....	173
Armağan ERKANAL-ÖKTÜ, Rıza TUNCEL, Şeyma ALAY 2018 Yılı Panaztepe Kazıları.....	187

Aslı ÖZYAR, Elif ÜNLÜ, Türkan PİLAVCI Tarsus-Gözlükule Kazıları 2018 Yılı Çalışmaları	203
K. Aslıhan YENER, Murat AKAR, Müge BULU Aççana Höyük, Eski Alalah Kenti 2018 Yılı Çalışmaları	217
Asuman BALDIRAN, Nizam ABAY lasos Antik Kenti 2018 Yılı Çalışmaları.....	227
Atilla ENGİN, Engin ÖZGEN, Macit AŞİR, Sabahattin EZER, Abdülhamit KAVAK, Aydoğan BOZKURT, Derya BOZKURT, Şenay DORUK ENGİN Oylum Höyük 2018.....	243
Aygün Ekin MERİÇ, Ali Kazım ÖZ, Nihal KARDORUK, Fatih Hakan KAYA, Nezihat KÖŞKLÜK KAYA İznik Roma Tiyatrosu 2018 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	265
Ayla SEVİM EROL, Alper Yener YAVUZ, Erhan TARHAN, Serdar MAYDA, Ahmet İhsan AYTEK Çilem SÖNMEZ SÖZER, Hakan MUTLU, Hülya ALÇİÇEK, Cihat ALÇİÇEK Çorakyerler Kazısı 2018 Yılı Çalışmaları	285
A. Tuba ÖKSE, Ayşin KONAK, Vehbi YURT Ambar Barajı – Ambar Höyük, Gre Filla ve Kendale Hecala – 2018 Kurtarma Kazıları	299
Bahadır DUMAN Tripolis 2018 Kazı ve Restorasyon Çalışmaları.....	315
Bahattin ÇELİK, Celal ULUDAĞ 2017 ve 2018 Yılı Harbetsuvan Tepesi Kazı ve Temizlik Çalışması.....	337
V. Belgin DEMİRSAR ARLI İznik Çini Fırınları Kazısı 2018 Yılı Çalışmaları.....	357
Bilal SÖĞÜT Stratonikeia ve Lagına 2018 Yılı Çalışmaları	373
Birol CAN, Şerif SÖYLER, Güler KEKLİK DÜNDAR Blaundos Antik Kenti 2018 Yılı (İlk Sezon) Çalışmaları.....	393
Bora UYSAL, Ali ÇİFÇİ Elbistan Karahöyük Kazısı 2018	411

C. Brian ROSE, Ayşe GÜRSAN SALZMANN Gordion 2018	423
Christopher H. ROOSEVELT, Tunç KANER, Christina LUKE Kaymakçı Arkeoloji Projesi: 2018 Yılı Kazı ve Araştırma Sonuçları	437
Christof BERNS, Julien ZURBACH Milet 2018 Yılı Çalışmaları	461
Claire BARAT, Emine KÖKER GÖKÇE, Jean-François PİCHONNEAU, Vivien MATHE, Guillaume BRUNIAUX Porsuk-Zeyve Höyük 2018 Yılı Kazısı	471
Coşkun ÖZGÜNEL, Davut KAPLAN, Tayyar GÜRDAL 2018 Yılı Gülpınar / Smintheion Kazıları (39.Yıl)	487
Çiler ÇİLİNGİROĞLU, Arkadiusz MARCINIĄK, Yusuf BENLİ Çatalhöyük 2018	505
David SCHLOEN, Virginia R. HERRMANN, Tuna KALAYCI Zincirli Höyük Kazıları 2018	525
Mustafa N. TATBUL, D. Burcu ERCİYAS Komana Kazısının 10.Yılı 2018 Yılı Çalışmaları	537
Deniz YAŞİN, Nedim DERVİŞOĞLU Tepebağ Höyük 2018 Yılı Kazı Çalışmaları	551
Aytaç COŞKUN Zerzevan Kalesi 2018 Yılı Kazı Çalışmaları	567
Aytaç COŞKUN Ambar 2018 Yılı Kazı Çalışmaları (İlk Sezon)	587

TRİPOLİS 2018

KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI

Bahadır DUMAN*

I- GİRİŞ

Tripolis antik kenti İç Batı Anadolu Bölgesi'nde Denizli İli, Buldan İlçesi, Yenicekent Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Lykos/Çürüksu Vadisi'nin kuzeybatı ucundaki kentin kamu ve sivil mimariye ait kalıntıları, vadiye hâkim bir tepenin güney yamacında yer almaktadır (Plân: 1) .

II- 2018 YILI KAZI ÇALIŞMALARI

Tripolis Antik Kenti'nde 2018 yılındaki kazı faaliyetleri Mozaikli Konut, Agora ve Anıtsal Çeşme olmak üzere üç farklı alanda gerçekleştirilmiştir.

II. I- Agora

Kent merkezinde, Erken Roma İmparatorluk Döneminde, kuzey- güney yönlü, dikdörtgen planlı olarak inşa edilen Agora; M.S. 4. yy. sonu- M.S. 5.yy. başlarında yapılan yeni düzenlemelerle kullanılmaya devam edilmiştir. Agora'nın güneyinde Sütunlu Cadde, doğu bitişiğinde Hierapolis Caddesi, batısında ise *bouleuterion* yer almaktadır. Sütunlu galerilerle çevrili, oldukça geniş bir alana sahip olan agoranın kuzey ve güneyinde doğu-batı yönlü, üç

* Doç. Dr. Bahadır DUMAN, Pamukkale Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, A Blok, Arkeoloji Bölümü, Denizli/TÜRKİYE. bduman@pau.edu.tr.

Çalışmalar başta Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü olmak üzere, Denizli Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (2018KRM020 ve 2018KRM002- 081), Güney Ege Kalkınma Ajansı, Türkiye İş Kurumu, Buldan Belediyesi ve Buldan Güzelleştirme ve Turizm Derneği tarafından desteklenmiştir. Çalışmalara Heyet Üyesi olarak Dr. Öğr. Üyesi M. Ok, Prof. Dr. F. Guizzi, Prof. Dr. T. Koralay, Prof. Dr. G. Semiz, Doç. Dr. H. Özyiğit, Doç. Dr. A. T. Tek, Dr. Öğr. Üyesi H. Köker, Dr. Öğr. Üyesi B. Semiz, Dr. A. Filippini, Dr. Tommaso Ismaelli, Öğr. Gör. Ç. M. Tarhan; Arkeologlar: A. D. Duman, M. Aksu, S. Sayan, T. Candur, M. U. Özer, S. Katırcı; Restoratör E. Avcı; Öğrenciler: Z. İ. Dayıbaş, S. Yardımcıoğlu, A. G. Aygün, S. Çetinkaya, T. Gençay, B. Budak katılmışlardır, özverili çalışmalarından dolayı tüm ekip üyelerine teşekkür ederim. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı adına temsilci olarak Denizli Müzesi'nden Ş. Kök ve N. Uyar, Çeşme Müzesi'nden G. Akkul, Şanlıurfa Müzesi'nden M. Çiçek ve İzmir Müzesi'nden C. Aslantaş katılmışlardır katkı ve destekleri için teşekkür ederim.

cepheli, yedi basamaktan oluşan tribünler bulunur (Resim: 1). Agora, pazar alanı dışında festivallerin, şenliklerin ve gösterilerin yapıldığı, kutlamaların düzenlendiği kentin önemli kamusal alanlarından biridir. Agora'nın batı, kuzey ve güney portiklerinin zeminleri çeşitli geometrik şekiller verilmiş *opus-sectile* zemin döşemesine sahiptir. Agora, *bouleuterion* (meclis binası) ve Kutsal Alan gibi kamusal yapılarla bağlantısının olması nedeniyle kent merkezinde oldukça önemli bir konuma sahiptir. Agora'ya geçiş; Hierapolis Caddesi üzerinden ve Agora Batı Portik'in güney ucundaki merdivenli iki kapıyla sağlanır.

2015–2016 yılında kısmi olarak başlatılan Agora avlusunun kazı çalışmalarına, 2017 yılında dolgu toprağın büyük bir bölümünün alınmasıyla devam edilmiş, 2018 yılında ise geriye kalan dolgu toprağın restorasyon çalışmalarında kullanılmak üzere bırakılan yol dışında bitirilmesi plânlanmıştır. Agora avlusu üzerinde kazı çalışması yapılan dolgu toprak; 8 m. genişliğinde, 27 m. uzunluğunda olup yaklaşık 216 m²lik bir alanı kaplamaktadır. Avlu üzerindeki dolgu toprağının üst kotu 189.80 m. iken toprak zemin seviyesi 185.85 ile 186.10 m. kot aralığında değiştiği görülmüştür. Zemin kotundaki bu değişimler agora zemininin farklı kullanımlarla birlikte oluşan antik tahribatlarla ilgili olmalıdır. Bu durum, 2015-2017 yıllarında gerçekleştirilen agora avlu kazılarında; M.S. 5- 6. yy. da agoranın kuzeydoğusunda yer alan çeşmeye ait su havuzunun avlu üzerine taşınarak zeytin yağı işliği olarak kullanılmış olması, M.S. 5, 6. yy. da toprak zemin altında basit örgü tekniğinde su kanallarının yapılmış olması, toprak zemin altında tespit edilen M.S. 8, 9. yy. a ait mezarlarla karşılaşılması ve zemin üzerinde açığa çıkartılan çeşitli mimari parçaların mimari bir dokudan bağımsız olarak açığa çıkarılması ile açıklanabilir. Agora avlu zemininin asıl işlevinin haricinde uzun yıllar farklı amaçlarla kullanılması nedeniyle Roma Dönemi zemininin bozulduğu görülmektedir.

Agora avlusu üzerinde sel ve erozyon biriktirmesiyle oluşan dolgu toprağın yüksekliği yaklaşık 4 m.dir. Dolgu toprağın üst kotlarında küçük ve orta ölçekli çay taşları, moloz taşlar ve çakıl taşları dışında herhangi bir materyalle karşılaşmamıştır. Stratigrafinin alt kotlarına doğru, homojen dağılım göstermeyen ve belirli bir bölgede yoğunlaşmış mermer, traverten, onyx gibi taşlardan yapılmış mimari parçalar açığa çıkarılmıştır. 2016 ve 2017 yıllarında yapılan kazı çalışmalarında Agora avlusunun batı ve güney kesitine ait tabakalaşma ile 2018 yılında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında elde edilen tabakalaşma verileri benzer özellik göstermektedir. Dolgu toprağın kazı çalışmaları sırasında, Kuzey Oturma Basamakları'nın en alt

basamağından güneye doğru 4 ile 7. m. leri arasında, 186.50 m. kotunda çay taşı, moloz ve traverten taşlardan oluşturulan, harç kullanılmadan yapılmış doğu- batı yönlü bir set ile karşılaşmıştır. 2014- 2017 yıllarında yapılan Kuzey Portik çalışmalarında Agora'nın batısında açığa çıkarılan setin devamıdır. Bu set, olasılıkla Bizans Dönemi mezarlığının çevresini korumak ve sel sularını engellemek için yapılmıştır. Yığma şekilde örülen setin yapımında Bergama tipi sütun başlıkları, kaide parçası, dil motifli başlık, sütun gövde parçaları ve ufak ebatlarda mermerden yapılmış mimari parçaların kullanıldığı görülmüştür.

Kuzey oturma basamakları hizasına gelindiğinde yoğun şekilde mimari bloklar, tümlenebilir nitelikte üç parça hâlinde yazıtlı blok, beyaz mermerden yapılmış başı bulunamayan heykel ve bantlı travertenden yapılmış heykel torsosu bulunmuştur. Bulunan torsonun, 2015 ile 2017 yılı kazı dönemlerinde ele geçirilen kaide ve baş parçaları ile birleştiği tespit edilmiştir. Böylelikle heykelin büyük bir bölümünün bütünlüğü sağlanmıştır. Bu alanda karşılaşılan bloklar, Kuzey Portik üzerinde bulunan sütun ve yazıtlı heykel kaidelerinin agora yönüne doğru yıkılmış olanlarıdır. Ayrıca yine Kuzey Portik üzerinde dikili olduğu düşünülen, traverten yapılmış iki adet kapı sövesi ve demir kenetleri ile geçme yerleri gözükken bir adet lento bulunmuştur. Kuzey Portik üzerinde yapılan bu çalışmalar sırasında *opus-sectile* zeminin doğuya doğru kesit içerisine girdiği ve yine zeminin hemen üzerinde 20 cm. lik bir yanık tabakanın olduğu gözlemlenmiştir (Resim: 2). 2018 yılı kazı ve restorasyon çalışmaları kapsamında agora avlusu üzerinde gerçekleştirilen kazı çalışmaları sonunda avlu üzerine biriken dolgu toprağın tamamı alınarak avlu algılanabilir niteliğe kavuşmuştur (Resim: 3).

II. II- Mozaikli Konut

Tripolis Antik Kenti merkezinin güneydoğusunda yer alan Mozaikli Konut'ta ilk çalışmalar 2013 yılında başlamıştır. 2018 yılında ise daha önceden bir kısmı açığa çıkarılmış olan Mozaikli Konut'un, güneyinde ve doğu bitişiğindeki kuzey- güney yönlü sokakta kazı çalışmaları sürdürülmüştür. Mozaikli Konut'ta yürütülen 2018 çalışmalarında, yapının doğu bitişiğinde yer alan kuzey-güney yönlü Doğu Sokak'ın bir kısmı ve Mekân 1'in güneyinde yer alan Mekân 7- 9 ve 11-13 numaraları verilen yeni mekânlar açığa çıkarılmıştır (Resim: 4, Plân:2).

Mekân 7: Mozaikli Konut'un Mekân 1 olarak adlandırılan odasının doğu-batı doğrultulu güney duvar hattının güney bitişiğinde tespit edilmiştir.

Mekân 7 içerisinde yapılan çalışmalarda 10x15 m. ölçülerine sahip mekânın tamamı açığa çıkarılmış ve bu alanın zemininde mozaik taban döşemesi ortaya çıkarılmıştır. Mozaik taban döşemesinin mekân içerisinde batı, kuzey ve doğu duvar kenarları boyunca korunduğu, odanın güneyi ile orta bölümünde kalan büyük bir kısmında taban döşemesinin tahrip olduğu tespit edilmiştir. Taban döşemesini krem, mavi ve tonları, bordo, sarı, siyah ve kırmızı gibi farklı renklerdeki doğal taşlardan yapılmış *tesseralar* ile oluşturulduğu görülmüştür. Mozaikli döşemenin dış panelinde bitkisel motifler (sarmaşık) bulunurken iç kısımlar sekizgen ve kare formunda panellere ayrılarak içleri geometrik motifler ile işlenmiştir. Dış panel çerçevesi iç panellerden iki düz şeritle ayrılmıştır. Mekân 7'nin kuzey duvarı, aynı zamanda Mekân 1'in güney duvarını oluşturmaktadır. Duvar örgüsünün alt sırası, yapının orijinal taşları olan dörtgen ve kare formunda düzgün kesilmiş taşlarla oluşturulmuştur. Bu taş sırasının üzerinde ise Geç Antik Çağ duvarı bulunur. Basit örgü tekniğinde yapılmış olan duvarın örgüsünde moloz taşlar, mermer ve traverten parçaları, çay taşları ve tuğla parçaları ile kireç harç kullanılmıştır. Doğu duvarı düzgün kesilmiş, dikdörtgen formlu 75 cm. kalınlığında, genişliği 18 ile 150 cm. arasında, yükseklikleri 45 cm. kadar çıkan traverten bloklardan oluşmaktadır. Bloklar üzerindeki harç kalıntılarının Geç Antik Çağ'da orijinal duvar üzerine örülen duvar örgüsü kalıntılarına ait olabileceği düşünülmüştür. Batı duvarının güney uzantısı üzerinde Mekân 7'ye ara sokak üzerinden girişi sağlayan söve ve lentoları sağlam kalabilmiş farklı bir giriş yer alır. Bu girişin güney devamında ise travertenden yapılmış düzgün kesilmiş dikdörtgen formlu, doğu-batı doğrultulu, Mekan 7'nin güney duvarı açığa çıkartılmıştır. Mekân 7'nin batı duvarı daha önce açığa çıkartılan traverten kesme dikdörtgen bloklarla devam ettiği görülmüştür. Batı duvarı üzerinde giriş ve çıkışı sağlayan iki gözlü giriş bulunmaktadır. Kuzey girişine ait eşik taşının uzunluğu 220 cm., genişliği 75 ile 85 cm. arasında değişmektedir. Eşik taşının her iki ucunda kapı ahşap oturtma yuvaları görülmektedir. Güney eşik taşının ise uzunluğu 130 cm., genişliği 77 cm. olarak ölçülmüştür.

Mekân 8: Mekân 7'nin güney duvarının batı bölümünün bitişiğinde açığa çıkarılan ve Mekân 8 olarak adlandırılan oda dörtgen planlı, doğu-batı yönlüdür. İçten içe 5.40 x 5.70 m. ölçülerindedir. Zemini sıkıştırılmış topraktır. Güney duvarı Mekan 8'in kuzey sınırını oluşturmaktadır. Düzgün kesilmiş dörtgen traverten taşlar, çokgen moloz taşlar, az sayıda çay taşları, tuğla parçaları ile orta ölçekli dikine yerleştirilmiş dörtgen traverten bloklar

kireç harçla birbirine bağlanarak duvar örgüsü oluşturulmuştur. Mekân 8'i batı yönde sınırlandırılan duvar, mekânın kuzey duvarına ek olarak yapılmıştır. Bu duvar, kuzey duvar örgüsünden farklı olarak birbirini takip eden tuğla ve taş sırasından oluşmaktadır. Kireç harç kullanılarak düzgün şekilde örülen duvar örgüsünün taş sırası içerisinde küçük ve orta ölçekli moloz ve traverten taş parçaları yer almaktadır. Batı duvarda mekâna batı yönde girişi sağlayan 83 cm. genişliğinde ve 75 cm. derinliğe sahip bir kapı açıklığı yer almaktadır. Batı duvar ile benzer özelliklere sahip olan Mekân 8'in doğu duvarı, yine Mekân 7'nin güney duvarına ek olarak yapılmıştır. Batı duvar ile doğu duvarı birbirine bağlayan ve mekânın güney sınırını oluşturan doğu- batı doğrultulu duvarın doğu ucuna doğru, olasılıkla giriş olarak kullanılan bir açıklık ortaya çıkarılmıştır. Mekân 8 içerisinde yürütülen çalışmalar neticesinde kuzey duvarı önünde bir seki açığa çıkarılmıştır. Bu düzenlemenin üst kotunda dikdörtgen formlu, düzgün kesilmiş iki adet traverten blok tamamen görünür duruma getirilmiştir. Bu blokların kaldırılmasıyla sekinin kuzeybatı köşesinde, baş kısmı seki üzerine gelen ve gövde kısmı ise sekinin dışında kalarak güneye uzanır şekilde konumlanmış, büyük baş bir hayvana ait (öküz veya inek) iskelete ulaşılmıştır. Mekân 8'in kuzey duvarı üzerinde hayvan bağlama deliklerinin olması ve bahsedilen iskelete ulaşılmasıyla bu mekânın evin konut işlevini yitirdikten sonra bir hayvan barınağı olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Mekân 9: Mekân 8'in güney bitişiğinde, kuzey ve batı duvarları izlenebilen yeni bir mekân açığa çıkarılmıştır. 178.42 m. kot aralığında tuğla parçaları, çay taşları ve moloz taşlar, düzensiz ve dağınık halde tespit edilirken aynı alanda *amphora*, çömlek, *unguentarium*, tek kulplu testi gibi farklı formlara ait gövde, ağız, omuz, dip parçaları ele geçirilmiştir. Mekân 9 içerisinde yürütülen çalışmalarda, 178.42 ile 178.28 m. kot aralığında dağınık ve birbirinden bağımsız halde tuğla parçalarının yoğunlaştığı görülmüştür. 178.28 m. kotunda pişmiş topraktan yapılmış çapı 1.80 m. olan tuğla örgülü bir fırın açığa çıkarılmıştır (Resim: 5). Fırında kullanılan tuğlalar, 30x30, 32x32, 16x32 cm. gibi farklı ölçülere sahiptir. Fırının batısında ocak ağızı bulunmaktadır. Ocak ağzının her iki yanından doğuya doğru yuvarlak hat yapar şekilde devam eden tuğla sırasının doğu bitiminde, 70 cm. kalınlığında, yaklaşık 1.35m. uzunluğu olan tuğla örgülü düz bir hatla yapı tamamlanmaktadır. Üst örtüsü olasılıkla kerpiçten yapılmış kubbe formludur.

Mekân 10: Mekân 8'in batı bitişiğinde yer alan Mekân 10'un yalnızca doğu ve güney duvarları izlenebilmektedir. Doğü duvarı aynı zamanda Mekân

8'in batı duvarı olan mekânın güney duvarı batı kesit içerisinde doğru devam etmektedir.

Mekân 11: Mekân 8'in doğu bitişiğinde yer alır ve dikdörtgen plânlıdır. Mekân 11'e giriş, mekânın güney duvarında bulunan iki adet açıklık ile sağlanır. Bunlardan güneybatısındaki kapının genişliği 220 cm, güneydoğu köşesindeki kapının genişliği ise 61 cm.dir. Kuzey sınırını Mekân 7'nin güney duvarı, batı sınırını Mekân 8'in doğu duvarı ve doğu sınırındaki duvar ise Mozaikli Konut'un doğu bitişiğindeki kuzey- güney yönlü sokağın batı sınırını oluşturmaktadır. Duvarların örgüsünde küçük ölçekli, çokgen ve düzensiz kenarlara sahip moloz taşlar, traverten ve çay taşları kullanılmış olup dolgu malzemesi olarak tuğla parçaları ve harç kullanılmıştır (Plân: 2). Bu alanda 178.65 m. kotunda kuzeydoğu, güneybatı yönlü her biri 30 cm. uzunluğa sahip pişmiş topraktan yapılmış künk hattı tespit edilmiştir. Mekân 11'de yapılan çalışmalar neticesinde, mekanın batısında, 177.36 m. kotunda oldukça tahrip olmuş ve büyük bir kısmı eksik durumda olan P.T. tuğlaların orijinal zeminin döşemesini oluşturduğu tespit edilmiştir.

Mekân 12: Mekân 9'un doğu bitişiğinde, dikdörtgen planlı olup doğu-batı doğrultulu uzanmak ve 2.66x6.28 m. ölçülerine sahiptir. Mekân 12'nin kuzeyinde Mekân 8'in doğu, Mekân 11'in ise batı yarısı bulunmaktadır. Mekân 12'nin batı ve güney duvarlarının kesit içerisinde kalması nedeniyle sınırları tam olarak bilinmemektedir. Kuzey ve doğu duvarı 60 ile 65 cm. aralığında küçük ölçekli, çokgen ve düzensiz kenarlara sahip moloz taşlar, traverten ve çay taşları, aralara atılmış tuğla parçaları ile kireç harç kullanılarak örülmüş birbirine çağdaş duvar örgüsünden oluşmaktadır. Mekânın kuzey duvarındaki iki kapı, Mekân 8 ve Mekân 11'e geçişi sağlamaktadır. Mekânın duvarlarına ait yıkıntı durumunda çok sayıda çay taşı ve traverten taş tespit edilmekle beraber aynı alanda 178.53 ile 178.01 m. kot aralığında beyaz üstüne kırmızı renklerle boyanmış fresk parçalarına rastlanması söz konusu duvarın tahrip olmadan önce fresklerle kaplandığını ortaya koymaktadır. Bir önceki mekanda olduğu gibi bu alanın asıl kullanımının sona ermesinden sonra Mekan 11'in üzerinden yükselerek kuzeydoğu-güneybatı yönünde devam eden künk hattı ile döşendiği tespit edilmiştir. Mekân 12'nin kazı çalışmalarının tamamlanmaması nedeniyle sınırları ve mekânın işlevi hakkında henüz yeterli bilgiye ulaşılamamıştır. İleriki kazı dönemlerinde sürdürülecek olan çalışmalarla bu mekânın kullanım amacı netlik kazanacaktır.

Mekân 13: Mekân 11'in güneydoğusunda, Mekân 12'nin doğu bitişiğinde dikdörtgen planlı olarak doğu- batı yönlü inşa edilmiştir. Mekân 13'ün iki

ana girişi bulunmaktadır. Bu girişlerden mekânın kuzeydoğu köşesindeki giriş Mekân 11'e, batı girişi ise Mekân 12'ye açılmaktadır. Zemini sıkıştırılmış topraktır. Mekân 13'ün güney duvarının kesit içerisinde kalması nedeniyle mekânın güney uzantısı görülememektedir. Mekânın 11'in güney duvarı mekânın kuzey sınırını, Mekân 12'nin doğu duvarı mekânın batı sınırını ve doğu sınırındaki duvar ise Mozaikli Konut'un doğu bitişinde kuzey- güney yönlü devam eden ara sokağın batı sınırını oluşturmaktadır. Mekân 13 içerisinde yürütölen çalışmalarda 178.91 ile 178.35 m. kot aralığında, Mekân 13 ve Mekân 11'i birbirine bağlayan kapı aralığının olduğu bölümde, Mekân 13'ün kuzey duvarının doğu cephesinde ve onun tam karşısında Mekân 13'ün doğu duvarının batı cephesinde fresk tespit edilmiştir (Resim: 6). Krem ve beyaz tonların hâkim olduğu fresk parçaları bu alanın çevresinde dağınık halde yoğun olarak bulunmuştur.

Doğu Sokak: 2018 yılı kazı çalışmaları programı dâhilinde, Mozaikli Konut'un doğu bitişiğinde kuzey- güney doğrultulu kazı çalışmalarına başlanan ara sokağın toplam 45 metresi açığa çıkarılmıştır. Ara sokak, kuzeyde Sütunlu Cadde ile kesişmektedir. Güney uzantısı ise Mozaikli Konut'un bitimine kadar devam etmektedir. Mozaikli Konut'un doğu bitişiğindeki ara sokağa ait zemin bloklarının dörtgen ve düzgün kesilmiş, kalınlıkları 35 ile 45 cm. arasında değişen traverten mono bloklar ile kesintisiz, çöküntü yapmadan düz bir hat yapacak şekilde günümüze kadar korunmuş olduğu görölmüştür (Resim: 7). Toplam 45 metresi görönr duruma getirilen ara sokağın açığa çıkarılmış kuzey ile güney uç arasındaki kot farkı 3.15 m.dir. Kısa mesafede kot farkının bu denli yüksek olması ara sokağın topoğrafyaya uygun şekilde inşa edildiğini göstermektedir. Mozaikli Konut Doğu Sokak, Roma Dönemi orijinal zemini üzerine Geç Antik ağda yeni düzenlemeler yapılarak kullanılmaya devam etmiştir. Geç dönem düzenlemenin en iyi örneği, ara sokak orijinal zemini üzerinde, kuzeydoğu- güneybatı yönünde ve ölçölebilen uzunluğu 18 m. olan pişmiş topraktan yapılmış künk hattı ve ara sokağı doğuda sınırlandıran taş örgü duvarın batı bitişiğinde 181.51 m. kotunda açığa çıkarılan seki düzenlemesidir. Mozaikli Konut Doğu Sokak'ı doğuda sınırlandıran, kalınlığı 65 ile 70 cm. arasında değişen duvarın taş örgüsü; orta ölçekli çay taşları, traverten ve kırık mermer parçaları, farklı ebatlardaki moloz taşlar, P.T. tuğla parçaları ile kireç harç kullanılarak kuzey- güney yönlü olarak ilerlemektedir. 2018 yılı Doğu Sokak kazı çalışmalarının sonlandığı kuzey ucunda 1.66 m. genişliğinde kapı aralığı tespit edilmiştir. Bu kapının kuzey sövesi 26 cm. genişliğinde ve 81 cm. derinliğindedir. Güney

sövesi ise duvar örgüsünde kullanılan taşlar ile oluşturulmuştur. Duvar üzerinde bulunan bir diğer kapı aralığına, duvarın kuzeyden güneye 32. metresinde karşılaşılmıştır. 80 cm. genişliğindeki bu kapı aralığının, duvarın orijinal örgüsünün bozularak Geç Antik Çağda açıldığı tespit edilmiştir. Doğu Sokak'ta yapılan çalışmalar neticesinde, *amphora*, çömlek, *pithos*, testi, kandil, *unguentarium* gibi farklı formlara ait seramik parçaları ile karşılaşılmıştır. Ele geçirilen eserler M.S. 1. yy. ile M.S. 5. yy. arasına tarihlenmektedir.

II. III- Anıtsal Çeşme (*Nymphaeum*)

Anıtsal Çeşme'de ilk kazı çalışmaları 2016 yılında başlamış aradan geçen iki yılın ardından çeşme kazılarına proje desteği sağlanmasının ardından 2018 yılı içerisinde devam edilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda Anıtsal Çeşme'nin bir bölümü daha açığa çıkarılmıştır. Kent merkezinde, kuzey güney doğrultuda uzanan Hierapolis Caddesi'nin batı bitişiğinde ve Kutsal Alan'ın doğu bitişiğinde konumlandırılan Anıtsal Çeşme, 30 m. uzunluğu sahip ana cephesi doğuya bakmakla beraber, kısa kanatlı 'U' planlı ve iki ya da üç katlı olarak yapılmıştır. 2018 yılı kazı çalışmalarında Anıtsal Çeşme havuzunda ve çevresinde açığa çıkarılan mermer, bantlı traverten ve granit mimari blokların değerlendirilmesi yapılarak cephe düzenlemeleri hakkında daha detaylı bilgiye ulaşılması ve çevresinde yer alan yapı grupları ile olan ilişkisinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Henüz kazı çalışmaları tamamlanmamış olan Anıtsal Çeşme'nin, yüzeyde tespit edilebilen bölümüyle, kuzey-güney yönlü batı duvarı dıştan dışa 32 m., kuzey kısa kanadı 8.66m, güney kısa kanadı 7.50 m. uzunluğa sahip olduğu anlaşılmıştır.

Çeşmenin ön cephesinde dikdörtgen planlı ve doğu yönde parapet ve parapet babalarıyla sınırlandırılmış bir havuz bulunur. Çeşmenin arka duvarından gelen üç adet su kanalı ile fonksiyonu düşünüldüğünde, yapının havuz önünde en az üç adet havuzcuğun olması gerektiği anlaşılmaktadır. Anıtsal Çeşme'nin cephesini hareketlendirmek amacıyla kuzey- güney uzantılı uzun kenarı ve doğu- batı uzantılı iki kısa kanadı üzerinde yarım daire ve kare formlu nişler içerisine çeşitli tanrı ve tanrıçaların yanı sıra bazı ölümlülerin de heykelleri yerleştirilmiştir. Çok katlı mimarisi ile oldukça gösterişli bir yapıya sahip olan Anıtsal Çeşme'nin kısa kanatları ve arka cepheyi oluşturan kuzey-güney doğrultulu batı duvarı üzerine açılmış olan nişlerin içine yerleştirilmiş büyük bir kısmı tümlenebilir nitelikte kırık olarak ele geçen ve genelde M.S. 2. yy. a tarihlendirilen heykeller, bu etkiyi çarpıcı bir şekilde öne çıkarmaktadır. Çeşmenin arka cephe duvarının kuzeyden ve

güneyden 10 m. içerde iki adet ve ikisinin ana ekseninde bir adet olmak üzere toplamda üç adet su kanalı yer almaktadır.

Yapı içerisinde kazı çalışmalarına başlamadan alanda doğuya doğru 5 m, kuzey güney yönünde 2 m. genişletilerek, Hierapolis Caddesi'nin çeşme önündeki düzenlemesinin tespit edilmesi planlanmıştır. Çalışmanın sonucunda kuzey kesitten güney kesite toplam uzunluk 36 m. ve Anıtsal Çeşme'nin uzun kanat duvarının iç bölümünden doğu kesite toplam uzunluk 11 m. olmuştur. Kentin topoğrafik yapısı sebebiyle belirli bir eğim takip edilerek yapılan kazı çalışmalarında, yüzeye yakın üst kotlarda kuzeyden gelen akıntı ile oluşmuş dolgu toprak tabakası görülmüş ve herhangi bir arkeolojik materyal ile karşılaşılmasıdır. Daha sonra arasında sel suyunun getirdiği ince ufak taşlardan oluşan kumlu bir akıntı tabakası görülmüştür. Kuzey kanat ve güney kanata yakın bölümlerde yoğun şekilde pişmiş topraktan yapılmış kırık tuğlalar, çay taşları ve parçalanmış kireç harç kalıntıları ile karşılaşılmasıdır. Karşılaşılan bu tabaka her iki kanadın da yıkıntılarının doğu ucuna kadar geldiğini göstermektedir. Güney kısa kanat ve kuzey kısa kanadın doğu cephesi önünde yoğun şekilde Anıtsal Çeşme'ye ait mimari blok yıkıntıları ile karşılaşılırken çeşme parapet hattının doğusunda alanın orta bölümlerine doğru geldiğinde mimari bloklar görülmemeye başlamıştır. Bu alanda açığa çıkarılan mimari blok parçaları içerisinde, alınlık bloğu, *stylobat* bloğu, İon sütun başlığı parçası, Attik- İon kaide, taç bloğu ve sütun tamburu yer almaktadır. Bu bloklar, alt seviyelerde yer alan diğer mimari elemanların üzerine yıkılmıştır. Anıtsal Çeşme havuz içerisinde yapılan çalışmalarda kuzey kısa kanadın doğu ucunun güney cephesi önünde, pişmiş topraktan yapılmış tuğlalar açığa çıkarılmıştır. Bu düzenleme olasılıkla havuzu sınırlandıran parapet bloklarının batıda yaslandığı taş örgü duvara ait olmalıdır. Tuğlaların hemen üzerindeki 10 cm. kalınlığında koyu renkli ve içerisinde karbonlaşmış ahşap parçaları bulunan bir tabakayla karşılaşılmasıdır. Anıtsal Çeşme'nin uzun kanadının havuz içerisine bakan bölümünde 190.30 m. kotuna geldiğinde 53- 54 cm. genişliğinde tuğla ve taştan yapılmış bir seki açığa çıkarılmıştır. Sekinin 10-15 cm. üzerini kaplayan yanık tabakasının hat boyunca devam ettiği tespit edilmiştir. *Stylobat* hattı üzerinde duran ve çeşmeye gelen su hattının içerisine yuva yapılarak geçirildiği dikdörtgen formlu bloğun önünde karşılaşılan yanık tabakası içerisinde karbonize hale gelmiş ahşap parçaları görülmüştür. Aynı tabaka ile benzer kot aralıklarında çok fazla sayıda 7 ile 12 cm. uzunluklarında değişen demir çivilerin olduğu görülmüştür. Ayrıca yine aynı alanda seki üzerine kayrak taşlardan oluşan

bir üst kaplamanın varlığı tespit edilmiştir. Bu kaplamanın üzerinde yer alan kalkerli tabaka suyun çeşme kullanımını yitirdikten sonra bile aktığını göstermektedir. Kazı çalışmalarında sadece uzun kanatta rastlanan bu seki (duvar) düzenlemesi Geç Antik Çağda meydana gelen depremler sonucunda yerlerinden kayan *stylobat* bloklarının ve çeşme havuzunu oluşturan ana duvarların sızdırmazlığını arttırmak amacıyla yapılmış olmalıdır.

Anıtsal Çeşme'nin doğusunda yer alan ve çeşmenin arka cephe sınırını oluşturan kuzey güney yönlü duvar aynı zamanda Kutsal Alan Doğu Portiği'ni doğuda sınırlandıran duvardır. Bu duvar üzerinde cephesi batıda yer alan ve pişmiş toprak tuğlalar ile kemer formu verilen iki adet niş bulunmaktadır. Kuzeyde bulunan niş içerisinde yapılan çalışmalarda Kutsal Alan Doğu Portik üzerinde doğu- batı yönlü uzanan künk hattının niş içerisinden geçerek çeşmeye ulaştığı tespit edilmiştir. Bulunan bu künk hattı niş içerisinde bir dirsek yardımı ile yukarı yönelerek havuz bölümünde bulunan fazla suyun tahliye edilmesini sağlamaktadır. Suyun tahliyesi nişin doğusunda bulunan *stylobat* hattının hemen altında yer alan iki adet delik yardımı ile yapılmıştır. Güneyde bulunan niş içerisinde yapılan çalışmalarda niş içerisinde küçük bir havuz oluşturulduğu görülmüştür. Havuzun doğu cephesi duvarının sıvalı olduğu tespit edilmiştir. Duvar içerisinde doğuya doğru ilerleyen 10-12 cm. genişliğinde bir kanal açığa çıkarılmıştır. Ayrıca havuz içerisinde bir miktar küçük deniz kabuklusu tespit edilmiştir. Anıtsal Çeşme'nin havuz bölümünün güneydoğu köşesinde, havuzu doğuda sınırlandıran parapetlerin oturduğu mermer *stylobat* bloklarının kuzeye doğru devam ettiği tespit edilmiştir. Açığa çıkarılan *stylobat* bloklarının doğu cephesine bitişik dikdörtgen şeklinde iki adet küçük havuz bulunmuştur. Bu havuzlardan güneyde yer alanın tabanında dört adet pişmiş toprak tuğla görülmüştür. Tuğlaların görülebilen ölçüleri 23x27 cm. dir. Bu havuzun güneyde yer alan parapet bloğu eksiktir. Kuzey bitişğinde yer alan diğer havuzun tabanı mermerden yapılmıştır. Mermer taban bloğunun üzerinde rozet motifi yer almaktadır. Küçük havuzların doğusunda su tahliyesi amacıyla oluşturulmuş su kanalı tespit edilmiştir. Genel olarak yapıyı oluşturan mimari parçalar yıkılmış olsa bile ayağa kaldırılacak düzeydedir. 2018 yılı kazı çalışmaları sonunda, havuz içerisinde ve çevresinde 151 adet mimari blok tespit edilmiştir. Bu bloklar; mermerden yapılmış sütun kaideleri, heykel kaideleri, friz blokları, geison blokları, arşitrav blokları, arşitrav- friz blokları, mermer sütun gövde parçaları, bantlı travertenden, siyah, kırmızı ve pembe desenli granitten yapılmış sütun gövde parçaları, farklı süsleme özelliklerine

sahip mermer plaster başlık ve kaideleri, mermer Ion, Korinth, Kompozit ve Bergama tipi sütun başlıkları, mermer alınlıklar, mermer taç bloğu parçaları ve mermer akroterlerdir (Resim: 8). Havuz içerisinde yapılan çalışmalarda özellikle uzun kanat, güney ve kuzey kısa kanatların önündeki alanlarda yoğun şekilde beyaz mermerden yapılmış süpürgelik parçaları, plaster sütun parçaları ve farklı renkli desenlerden oluşan mermer plakalara rastlanmıştır. Bu materyallere alan içerisinde yoğun olarak karşılaşılmamasının sebebi Anıtsal Çeşme'nin dış cephe düzenlemesinde bu parçaların kaplama olarak kullanılmış olmasıdır. Ayrıca yine aynı hat üzerinde ve havuz içerisinde yoğun şekilde blokların birbirine sabitlenmesini sağlayan demir kenetler ile karşılaşılmıştır. Kenetler ile birlikte açığa çıkarılan demir çivilerin farklı ebatlarda ve işlevlerde kullanıldığı söylenebilir. İnce uzun ve raptiye şeklinde olan demir çiviler mermer plakaları tutturmak için kullanılırken, daha kalın ve büyük olan demir çiviler ise olasılıkla geç dönem düzenlemelerinde ahşap yapılaşmayı sağlamlaştırmak için kullanılmış olmalıdır.

Kazı çalışmaları sonunda büyük bir kısmı tümlenebilir nitelikte kırık olarak ele geçen heykel ve heykel parçaları açığa çıkarılmıştır. Bunlar arasında en dikkat çeken buluntu ise Tanrıça Victoria'ya ait heykeldir (Resim: 9).

III- 2018 YILI KORUMA VE ONARIM ÇALIŞMALARI

Restorasyon ve konservasyon çalışmaları uluslararası çerçevede alınan koruma ve onarım kararları doğrultusunda, alanında uzman, kazı heyet listesinde belirtilen restoratörler tarafından yürütülmüştür. Çalışmalar, kazı alanında mimari eserler üzerinde ve kazı evi restorasyon laboratuvarında gerçekleştirilmiştir. 2018 yılı restorasyon çalışmaları, kazı ve restorasyon programı dahilinde Kutsal Alan ve Anıtsal Çeşme (*Nymphaeum*)'de gerçekleştirilmiştir. Ayrıca acil müdahale edilmesi gereken Mozaikli Konut'ta basit onarım uygulamaları, Kemerli Yapı, Tabernalar ve Erken Bizans Kilisesi 4'te ise yıllık periyodik bakım çalışmaları yapılmıştır.

III. I-Kazı Alanında Gerçekleştirilen Çalışmalar

III. I. I- Kutsal Alan: Kutsal alandaki çalışmalar doğu, batı ve kuzey portikte Ion sütun düzenlemelerinde, temenosda, Kutsal Alan kuzey girişinde ve bu girişin kuzeybatısındaki duvarda gerçekleştirilmiştir (Resim: 10).

Batı Portik: Kutsal Alan Batı Portik'te yer alan sütunlarda restorasyon çalışmaları sürdürülmüştür. 16 adet sütun düzenlemesinde gerçekleştirilen

çalışmalarda, kaide ile *stylobat* arasında bulunan bağlayıcı özelliğini kaybetmiş eski harçlar temizlenmiştir. Harcın orijinaline uygun yenilenmesiyle kaide tekrar orijinal yerine yerleştirilmiştir. Güneyden kuzeye 7- 8, 11- 12 ve 14.sütun düzenlemesi Attik- Ion sütun kaidesi ve sütun alt tamburundan oluşmaktadır. Bu nedenle bahsedilen sütunlarda ve kaidelerinde benzer restorasyon uygulamaları yapılmıştır. Sütun kaideleri *stylobat* üzerindeki orijinal yerlerinden kaldırılarak kaidelerin altındaki bağlayıcı özelliğini yitirmiş harçlar temizlenmiştir. Kutsal Alan batı, kuzey ve doğu portiklerine ait sütun düzenlemelerinin restorasyonu sırasında, kaide ve *stylobat* arasında Geç Antik Çağda sütun düzenlemesinde kullanılan bronz parçalar ile karşılaşılmıştır (Resim: 11). Altları temizlenen sütun kaideleri orijinal yerlerine yerleştirilerek hazırlanan harç ile kaidenin altındaki boşluklar sıkıştırılarak doldurulmuştur.

Kuzey Portik: Kutsal Alan Kuzey Portik üzerinde bulunan batıdan doğuya doğru 1, 2, 4, 7, 13, 16, 17, 23, 24, 27 ve 28. sütun düzenlemeleri kaide ve alt tamburdan oluşmaktadır. Sütun kaideleri ile *stylobat* arasında kalan ve bu düzenlemelerin sabitlenmesi amacıyla kullanılan harçların zamanla bağlayıcı özelliğini kaybetmesi nedeniyle kaide altındaki ölü harçlar temizlenerek Attik- Ion sütun kaideleri *stylobat* üzerindeki orijinal yerlerine provaları yapılarak yerleştirilmiştir. Tümlenebilecek şekilde kırık parçası olan kaidelerin kırık parça yüzeyleri mekanik yollarla temizlenerek epoksi taş yapıştırıcısı ile birleştirilmiştir. Kaideler üzerinde restorasyon çalışmalarının tamamlanmasıyla sütun alt tamburları kaideler üzerine yerleştirilmiştir. Sütun düzenlemelerine ait orta ve üst tamburlar eksiktir. Ancak daha sonra yapılacak olan kazı çalışmaları sırasında karşılaşılması olasılığı göz önüne alınarak sabitlenmeden bırakılmıştır. 3, 6 ve 29. sütun düzenlemelerine ait kaide, alt, orta ve üst tambur mevcuttur. Bahsedilen sütun düzenlemelerine ait kaideler orijinal yerinden kaldırılarak altındaki ölü harç temizlenmiştir. *Stylobat* üzerine yerleştirilen kaide ve kaide üzerine yerleştirilen tamburlar arasına krom-çelik donatılar yerleştirilmiş ve epoksi reçineler kullanarak sabitlenmiştir. 5, 9- 12, 14, 15, 18- 22, 25 ve 26. sütun düzenlemelerine ait kaideler günümüze kadar sağlam kalabilmiştir. Mevcut kaideler içerisinde tümlenebilecek şekilde kırık parçası olan kaidelerin kırık parça yüzeyleri mekanik yollarla temizlenerek epoksi taş yapıştırıcısı ile birleştirilmiştir. Batıdan doğuya doğru 8. sütun düzenlemesi, başlığı hariç tamdır. Bu düzenleme sütun kaidesinin kaldırılarak altındaki bağlayıcı özelliğini yitirmiş harcın temizlenmesi ile başlamıştır. Kutsal Alan'ın

kuzeyini sınırlayan doğu batı yönlü, düzgün kesilmiş taşlardan oluşan temenos duvarında restorasyon çalışmaları devam etmiştir. Temenosun batısındaki duvarda doğal etkenlerden dolayı bazı kısımlarında çökmeler meydana gelmiştir. Çöken kısımlardaki taşların yerleri tespit edilerek duvarın yıkılan kısımları orijinal taşlarıyla tekrar örülmüştür. Duvarın doğu kısmı ise büyük bir bölümü güneye doğru yıkılmış olarak bulunmuştur. Duvarın yıkıntısından yüksekliği hesaplanarak orijinal malzemesiyle tekrar örülmeye başlanmıştır. Duvar örgüsünde kullanılan harç, yapının orijinal harcına uygun olarak hazırlanmıştır. Kutsal Alan'ın kuzey temenosunda gerçekleştirilen restorasyon çalışmalarının tamamlanmasının ardından alana kuzeyden girişi sağlayan kapının restorasyon çalışmalarına başlanmıştır (Resim: 12). Kutsal Alanın kuzeyine girişi sağlayan kapının kuzey batısında yer alan 5 metre yüksekliğinde ve yıkılmış olarak bulunan duvarın restorasyon çalışmalarında ise duvarda kullanılan bloklar sırasıyla tasnif alanına taşınıp mekanik temizlikleri yapılmıştır. Daha sonra bloklar anastylis esas alınarak yerlerine yerleştirilip provası yapılmıştır. Provası yapılan bloklar harç ile yerlerine sabitlenmiştir.

Doğu Portik: Kuzey ve Doğu Portiğin köşe noktasında bulunan sütunların üzerindeki kemerleri birleştirmek amacı ile kemer ayağının restorasyon çalışmaları yapılmıştır. Kazı çalışmaları esnasında bulunup tasniflenen ayak taşlarının yıkılış şekli, yönü, formu ve ölçülerine bakılarak yerleri tespit edilmiştir. Yerleri tespit edilen taşların provası yapıldıktan sonra kireç karışımı ile hazırlanan harç ile sabitlenmiştir. Sabitlenen taşların birbirlerine bağlantısını sağlayıp dayanımını artırmak amacı ile her iki sırada bir aralarına 'U' kenet atılmıştır. Son olarak ayağın üzerindeki kemer bindirme taşının provası yapıp sabitlenmiştir. Kutsal Alan Doğu Portik sütun düzenlemelerinde gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları kuzeyden güneye doğru 1. sütun düzenlemesinden başlamıştır. Kaidenin altındaki harç, bağlayıcı özelliğini kaybettiği için yerinden kaldırılarak altındaki harç temizlenmiştir. Kaide ve stylobat arasına krom çelik donatı atılarak epoksi reçineler ile sabitlenmiştir. Kuzeyden güneye doğru 2, 3 ve 4. sütun düzenlemelerinde gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları, sütun kaidesinin kaldırılarak bağlayıcı özelliğini yitiren harcın temizlenmeye başlamasıyla sürdürülmüştür. Ayrıca kaidenin kırık olan parçalarının yerleri tespit edilerek kırık yüzlerindeki ölü tabakalar mekanik yollarla temizlenerek epoksi reçineler kullanılarak yapıştırılmıştır. 5-10. sütun düzenlemesinin kaidelerin yerinden kaldırılarak altları bağlayıcı özelliğini yitirmiş harçtan temizlenmiştir. Postamentli kaide ile bu kaidelerin

üzerine oturan yivli sütunlar büyük olasılıkla Kutsal Alan'ın ortasında yer aldığı düşünülen başka bir yapıya ait olması nedeniyle aralarına yerleştirilen donatılar sabitlenmemiştir.

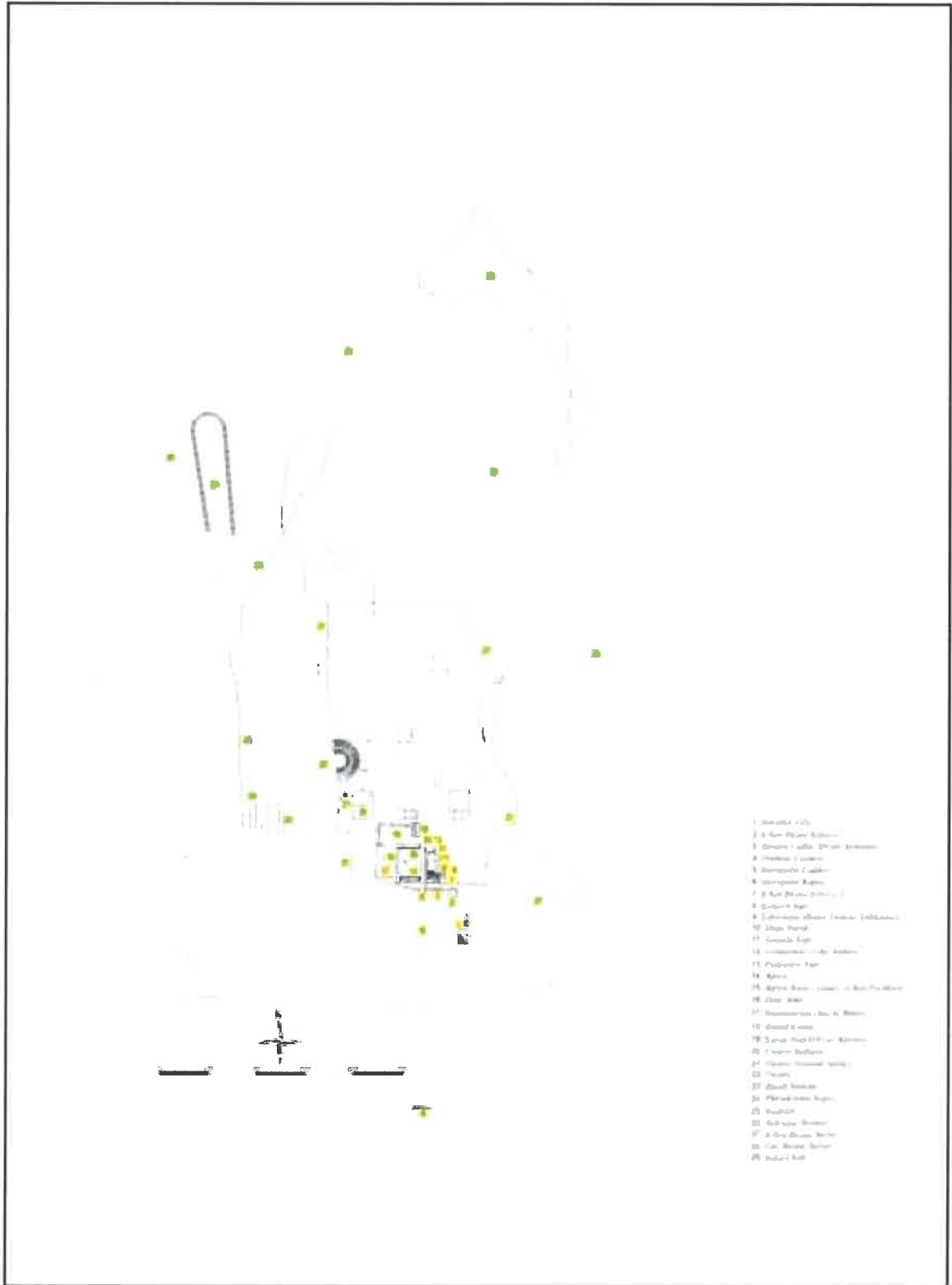
III. I. II-Anıtsal Çeşme: Anıtsal Çeşme'de yürütülen kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkarılan mimari blokların restorasyon çalışmaları yapılmıştır. Kırık hâlde açığa çıkarılan mimari blokların mekanik temizlikleri yapıp gruplarına göre ayrılmıştır. Birbiri ile bütünleşen parçalar provası yapıldıktan sonra kırık olan kısımlar krom- çelik ve reçine bazlı taş yapıştırıcıları kullanılarak birleştirilmiştir.

III. I. III -Kemerli Yapı: Kemerli Yapı'nın kuzey ve güney duvarlarında bulunan sıva kalıntılarının yıllık periyodik bakımları yapılmıştır. Sıvaların yüzeylerinde iklimsel etkenlerden dolayı liken oluşumları gözlemlenmiştir. Yüzeylerdeki likenler mekanik yöntemlerle temizlenmiştir.

III. I. IV-Mozaikli Konut: Mosaicli Konutta yürütülen restorasyon ve konservasyon çalışmaları Doğu Sokak ve Mekân11 de gerçekleştirilmiştir.

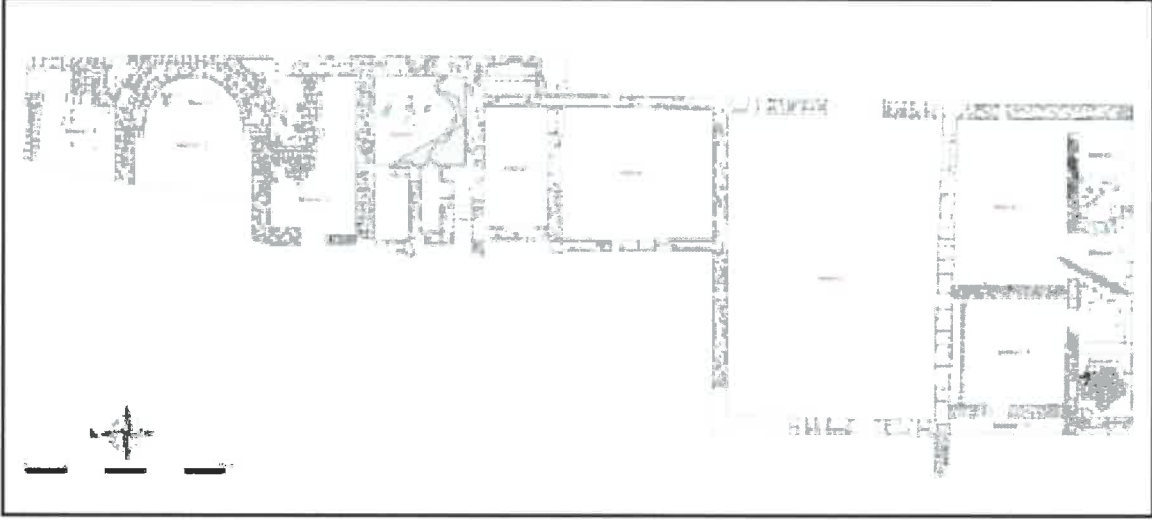
Doğu Sokak: Mosaicli Yapı'nın doğu kısmında bulunan sokağın doğusunu sınırlandıran kuzey-güney yönlü uzanan duvar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Duvarın kuzey kısmındaki yükseklik temel alınarak yıkılan kısımlar orijinal malzemesiyle tekrar örülmüştür. Kullanılan harç, yapının orijinal harcına uygun olarak hazırlanmıştır. Örgü işlemi tamamlandıktan sonra derz aralarındaki fazla harçlar alınarak basit onarım işlemleri tamamlanmıştır.

Mekân 11: Mekan 11'i doğu, batı ve kuzey yönden sınırlandıran duvarların yüzeyindeki fresklerin restorasyon ve konservasyon çalışmaları yapılmıştır. Bordür ve dolgu çalışmalarının ardından freskin yüzey temizliği yapılmıştır, fotoğraflanarak belgelendikten sonra üzeri geotekstil ve termal örtü ile kapatılmıştır (Resim: 13).

Plan 1: Kent planı.

Plân 2: Mozaikli Konut plânı.

Resim 1: Agora kuzey tribünü.

Resim 2: *Opus- sectile* zemin döşemesi.

Resim 3: Agora.

Resim 4: Mozaikli Konut.

Resim 5: Mekân 9 fırın.

Resim 6: Mekân 13 doğu duvarı.

Resim 7: Mozaikli Konut Doğu Sokak.

Resim 8: Anıtsal Çeşme mimari blokları.

Resim 9: Nike heykeli buluntu durumu.

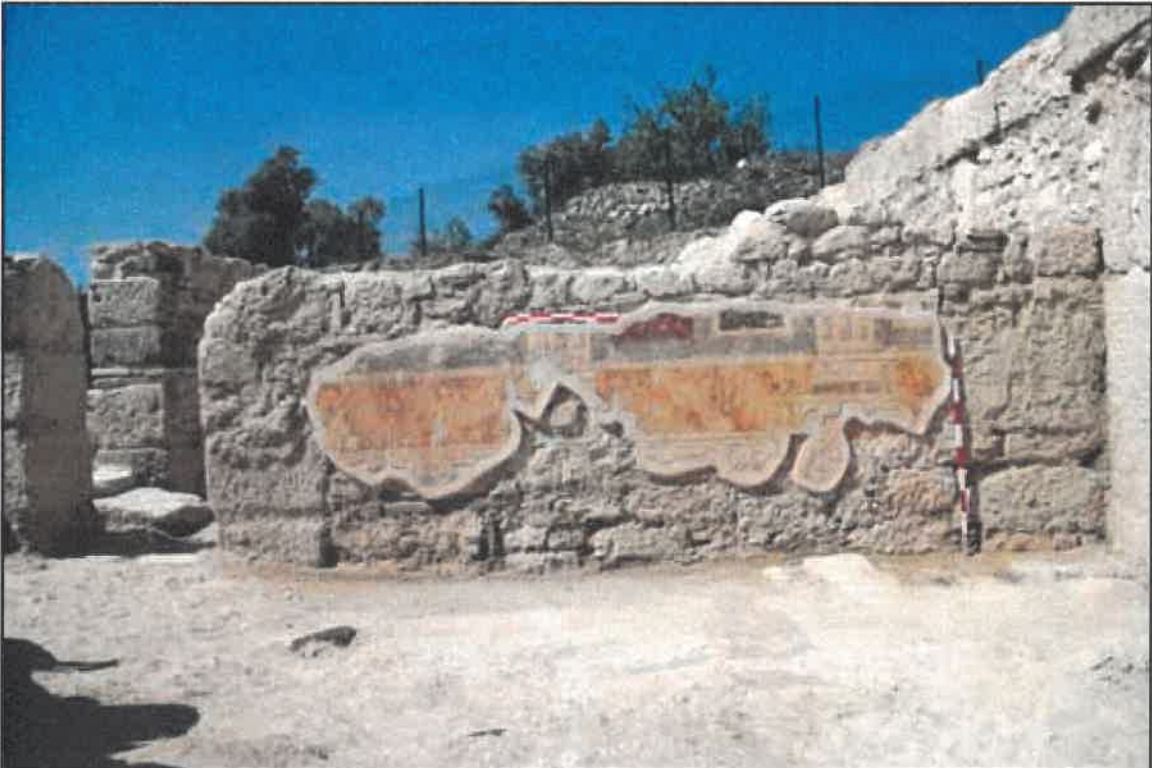
Resim 10: Kutsal Alan.

Resim 11: Sütun kaideleri altındaki bronz plakalar.

Resim 12: Kutsal Alan temenos duvarı restorasyon çalışması.

Resim 13: Mozaikli Konut freskleri.